

Maja Haderlap

Ženske v temi

Maja Haderlap / Foto:
Lenart Lukšič/Luxprodux

Vrnitev domov

Maja Haderlap (1961), prej predvsem pesnica, je v romanu *Angel pozabe* izpisala medvojno in povojno usodo koroških Slovencev, popisala je šikaniranje v času nacizma, pa tudi povojne pritiske na tiste, ki so Avstriji s svojim protinacističnim bojem sploh priborili državnost. Poleg vraž in običajev, tudi vsakdanjih in delovnih, zaradi česar roman potegne na žanr kmečke povesti, je v ospredju od vojne upehana družina. V nefunkcionalnosti prednjači oče, ki spomine na mrtve tovariše enkrat utaplja v pijači, drugi je agresiven do najbližjih, vendar sramežljivo tudi ponosen na pripovedovalko, prvo šolano in s tem v vlogi tiste, ki bo pričevala, o družini in o skupnosti.

Ženske v temi so ženski pol iste zgodbe; pripovedovalka z Dunaja, kjer slušbuje in domuje in je poročena, pride v Podjuno k materi, ki se mora preseliti v dom. Zaplete se z bivšim, predvsem pa ob srečanjih z ljudmi premišljuje o preteklosti in odločitvi, da bo pobegnila. Z dejavnejšimi v slovenski skupnosti se menijo o njenih odločitvah, tudi o po tihem očitani ji izdaji, vendar vidimo, da je bila zgodba bolj napeta. Nelagodje ob odnosih, življenjska dezorientiranost, tudi mejna duševna stanja pa medetnične napetosti in hupajoči bramborci, ki se vozijo skozi dvojezične vasi, vse jo je spravljal v paniko. In nekatere stvari jo še zdaj.

Roman je dvodelen, po malce okornih poskusih sprave matere in

razseljene hčere, z mešanimi, vendar v pravo smer naravnanimi rezultati, drugi del pripade materi. Njeni postopni nemoči in zavesti, da ji ni

bilo lahko, da je težko vzgojila otroka, težko prenašala nasilnega moža, vendar vedno našla uteho v veri. Pripovedovalka je naravnana v etnološko in sociološko raziskovanje manj izobraženih delavk nasploh, to je tudi predmet njene raziskave, a v drugem

delu dobi glas mati. Hči da glas tisti, ki ga sama, s svojimi težavami s slovnico in ne najboljšim obvladovanjem nemščine, ne premore.

V *Angelu pozabe* je bila šolana hči glas skupnosti, zdaj postane glas podpore skupini slabše izobraženih žensk, šivilj, pomožnih natakaric, kuharic, ki so predvsem delale – in zraven malo sanjale o moških in o sreči, ki jih ni nikoli zares obiskala. Vse skupaj se zaključi spravljivo, mati privoli v selitev in s tem pravzaprav v uničenje tistega, kar je v imenu izginjajoče skupnosti zbiral, vsakdanje predmete in orodje, ki ni več v rabi. Vendar ostane občutek, da se kmetije praznijo, jezik izginja, aktivisti za pravice manjšine so upehani in v odhajanju, prihodnost pa slej ko prej v pozabi in asimilaciji. In čudni pasivnosti tistih, ki ostajajo in čakajo. Kot severnoameriški staroselci v rezervatu, bi rekel Handke. Čeprav: s terena, recimo s Peršmanove domačije, prizorišča nacističnega pokola iz zadnjih dni vojne, slišimo glasove mladih upornikov o represiji in čudno, nerazumljivo pritrjevanje represiji tistih domačih politikov, ki se predstavlja za domoljube.

Prevod Štefan Vevar.
Založba Goga, Novo mesto, 2025
255 str., 27,90 €

Prebral: Matej Bogataj
Ocena: + + +